

 Isamaaline muuseum
Pikk 16a, Valga

T-L kell 9-17
E, P suletud

 Valka koduloomuuseum
Riigas iela 64, Valka

15. mai – 1. okt
T – R kell 11–18
L, P kell 10–16

 Valga Kultuuri ja Huvialakeskus
Kesk 1, Valga

E-R kell 10–14 ja 15–19
L kell 10–14

 Valga Muuseum
Vabaduse 8, Valga

T–R kell 11–18
L kell 10–15

Valga või Valka?

Tanel Rander

Valga peale hakkasin ma tõsisemalt mõtlema umbes neli aastat tagasi, kui olin ühelt üsna hullumeelselt Ida-Euroopa retkelt saanud Oderi jõe äärde, mille ühel kaldal asub Frankfurt ja teisel Slubice. Pole raske arvata, mis toimus selles piirkonnas 1940ndatel, ja et need kaks eraldi linna on selle tulemus. Igatahes elab seal kunstnik ja aktivist Michael Kurzwelley, kes juba pikki aastaid on ajanud Slubfurti nimelise ühendlinna asja. Sel ajal, kui mina seal olin, korraldas ta Frankfurdi raekoja saalis mõlema linna kodanike vahelist kohtumist, kus arutati, mida tuleks ehitada Frankfurdi poolele ja kuidas üldse linna elu paremaks teha. Minul valmis seal olemisest kaks videot.

Kurzwelley oli see, kes minult küsis, kas Valgas midagi Slubfurti sarnast toimub. Mäletasin Valgat peamiselt kui piiripunkti, millega olid seotud ilusad mälestused – jõuad suvisel varahommikul pikalt reisilt tagasi Eestisse, linn alles magab, väikeste puumajade kõrval õitsevad sirelid. Korra olin seal käinud ka koos Erkki Luugiga, otsimas kohta, kus avada tammeöö loož. Panime tähele, et Valgas on väga eriskummuline energia – osaliselt seotud arhitektuuri- ja linnaruumiga, osaliselt mingi muu inimkäekirjaga maastikul. Mäletan üht puumaja, mille aiaga piiramata hoovis oli kari kukkesid – ja mitte ühtegi kana.

Jiri Tintera oli esimene inimene, kellega ma kohtusin, kui hakkasin Valgas tegutsemise peale mõtlema. Ta on Valga linnaarhitekt, kes kavandab uut avalikku ruumi, mis peaks mõlemad linnad üksteisega siduma. Jiri kaudu tutvusin toonase Valga muuseumi direktori Andres Rattasepaga, kel oli huvi arendada muuseumi galerii kunstilist tegevust. Nõnda sai alguse minu projekt “Sada paplit”, mille irriteeriv nimi tuleneb asjaolust, et projekt kuulub EV100 juubeliürituste hulka ja talle osaks saavat tähelepanu on võimalik kasutada selleks, et osutada mitmetele probleemidele praeguses Eestis, samuti sellistele vastuolulistele nähtustele nagu riiklik kampaania “Eesti 100 tamme”.

Ajal, kui Eesti metsanduses valitseb progresseeruv lageraie ning juba pikemat aega on olnud löögi all hiied, tekib tamme istutamine kui identiteediprojekt hulga küsimusi. Kampaania tõstab esile tamme kui tugevuse ja kestvuse sümbolit, ent mina küsisin, mis Eestil sellega asja on? Kiire kasvu poolest tuntud pappel sobiks palju paremini praeguseid prioriteete illustreerima. Aga tegelikult pole asi ühe või teise puuliigi eelistamises – kõige suurema teene teeksime loodusele siis, kui istutamise asemel jätaksime mõned puud, mõned pargid, alleed ja metsad maha raiumata. Me ei tohiks lasta end panna sellisesse olukorda, kus peame valima, kas park või uus Tartu Kunstimuuseumi hoone. Ja kui meil puudub võimalus valida, mis on väga tõenäoline, siis on meil võimalus võidelda – sest vastupidisel juhul peame me tunnistama, et kunst on osa hävingut külvavast globaalsest koloniaalvõimust, kus pole ei ideid ega lootust.

Valga on piirilinn, kus lõpeb üks ja algab teine. Mind aga huvitab selliste lõppude ja alguste juures kestvus, järjepidevus. Ma usun, et piir ei ole koht, kus ühest saab teine. Piiril seisavad kõrvuti need, kellest üks peab olema üks ja teine peab olema teine. Ühtäkki saavad nad aru, et nad mõlemad on teine, ja see üks asub hoopis kusagil mujal. Valga on suurepärase koht selle mõistmiseks. Et aga jõuda tegudeni ja millegi konkreetseni, on vaja kohapeal toimetada nii nagu olen toimetanud igal pool mujal. Ja püüda igapäevaselt realiseerida ideed, et Valga ja Valka ongi üks ja sama linn. Arvan, et vaid nii võib kokku puutuda päris piiridega. Sest need piirid asuvad vähemalt praegu inimeste peas. Näite võib tuua Ühest Diana Tamane Valga/Valka teemalisest fotuurimusest. Selles on pilte linnast ja inimestest, ning juurde on lisatud repliigid sellest, kas linnade vahel on piir või mitte: “Ma ei tunne, et oleme üks linn, sugugi mitte. Oleme lähedal, aga võiksime olla üksteisest ka 100km kaugusel,” ütleb keegi. “Valka ja Valga on kaks erinevat kultuuri, kaks erinevat ühiskonda. Emotsionaalselt on seda tunda,” ütleb keegi teine. See Tamane töö on väga vajalik niidiots kohaliku olustikuga tutvumiseks. **Arvan, et naabersuhetega võiks julgemini tegeleda. Need on tihti mingisse piiratud mustriisse takerdunud suhted, mida võib aidata lahti sulutada keegi võõras, mujalt saanud diplomaat.** Õige pea avatakse Valga muuseumi galeriis Gundega Evelone kuraatoriprojekt “Koht, kus kõik on parem”, mis kõneleb Lätis laialt levinud Eesti edukuvandist. Näitusel osalevad tuntud läti kunstnikud ja üks eesti kunstiteoreetik. Ja näitus ise, lähtudes oma probleemipüstitusest, on teostatud väga madalate kuludega. Arvan, et sellised sündmused loovad hea olukorra, kus võib päevakorda tuua kõik need lood, mis lätlased eestlaste kohta rääkinud on, ja vastupidi. Arvan, et klišeed ja stereotüübid ning nendega kaasnev huumor võivad mõnes olukorras väga viljakalt mõjuda. Üks mu läti sõber ikka armastab mulle vahel tükk aega otsa jõllitada ja siis öelda “oh, sa aeglane Eesti jobu!” Ja mina – selle asemel, et solvuda – tunnen, et sel hetkel kõneleb minuga meie ühiste esivanemate sajanditepikkune tarkus.

VALGA MUUSEUM

Valga muuseum tegutseb 1955. aasta 1. jaanuarist. 1956. aastal kolis see praegustesse ruumidesse, 20. sajandi alguses ehitatud endisesse seltsimajja “Säde”. Säde oli Vane-muise, Estonia ja Endla kõrval üks olulisemaid Eesti ärkamisaegseid seltsimaju, kus oli suur teatrisaal. Maakonnamuuseumina on Valga muuseumi põhiline eesmärk kohaliku identiteedi toetamine. Galerii arendamisega tegeleb lisaks kollektiivile kunstnik Tanel Rander, kes sai selleks osaliselt toetust EV100 kunstiprogrammist. Eelmisel aastal korraldas Rander koos toonase muuseumi juhiga näituse-programmi open call'i, kuhu laekus mitmeid näituseprojekte, mida sel aastal näha saab.

Muuseum lähtub kohalike elanike huvist avalike ürituste ja vahelduvate näituste vastu. Koolidega koostöös toimuvad muuseumitunnid, tihe koostöö on ka muuseumisõprade seltsi, raamatukogu ja noortekeskusega. Valga on mitmerahvuseline linn, seetõttu on üheks lähiaja eesmärgiks see, et muuseumi ekspositsiooni toetavate puutetundlike ekraanide sisu oleks loetav nii eesti, vene, inglise kui läti keeles. Sel suvel on Valga muuseumi suursündmus “Eesti pulm”, kus 19. sajandi kommetele toetudes korraldab muuseum ühele noorpaarile avaliku pulmapeo.

VALKA KODULOOMUSEUM

Valka koduloomuuseum asub hoones, kus 1853–1890 tegutses kuulsal Läti pedagoogi ja koorikultuuri rajaja Janis Cimze seminar. Seminaris õppis ka mitmeid Eestile olulisi ärkamisaja tegelasi, nende hulgas Carl Robert Jakobson. Muuseumi püsiekspositsioon on pühendatud Cimze pärandile. Teisel korrusel asub galerii, kus on veel viimaseid päevi avatud kohalike kunstnike näitus “Minu Läti”. 20. mail on oodata muuseumiöö programmi, kus saab näha teatrietendust, dokumentaalfilmi, toimuvad võistlused ja koostöös Valka kunstikooliga töötoad. Muuseumi eesmärk on ärgitada ühiskonna huvi Valka piirkonna ajalooliste protsesside vastu ja süvendada kultuurihuvi. Läti 100. sünnipäeva raames avatakse Valka koduloomuuseumis uus püsiekspositsioon “Valka – Läti iseseisvuse ideede häll”. Valka koduloomuuseumil on koduleht ka eesti keeles.